

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

Кафедра кримінального права

Лабораторія «Інновації у сфері кримінальної юстиції»

Одеський осередок ВГО «Асоціація кримінального права України»

КОНСЕРВАТИВНО-ЛІБЕРАЛЬНІ ІДЕЇ ОДЕСЬКОЇ ШКОЛИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА

МАТЕРІАЛИ

Одеської науково-практичної конференції

24 листопада 2023 року

Видавництво
«Юридика»
2024

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)
К65

Відповідальний за випуск **Ю. Ю. Коломієць.**
Матеріали видано в авторській редакції.

Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права : матеріали Одеської наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 лист. 2023 р.) / відп. ред. проф. Ю. Ю. Коломієць. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2024. – 252 с.

ISBN 978-617-8263-98-0

У збірнику матеріалів Одеської науково-практичної конференції «Консервативно-ліберальні ідеї Одеської школи кримінального права» відображено консервативні і ліберальні ідеї професорсько-викладацького складу кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія», аспірантів, студентів, школярів, які цікавляться проблемами сучасного кримінального права України, а також практиків, готових до співробітництва з науковцями.

Збірник розрахований на наукових працівників, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів, практиків, небайдужих до кримінально-правової протидії кримінальним правопорушенням.

УДК 343.2/.7:340.123(477.74)(062.552)

ISBN 978-617-8263-98-0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2024

Березовська Наталя Леонідівна	
Біологічний критерій початку та закінчення життя	197
Горбачова Ірина Михайлівна	
Порушення трудових прав людини	205
Колодін Денис Олексійович	
Підкуп як кримінально-правова практика у виборчому процесі	211
Тимофєєва Лілія Юрійвна	
Виклики щодо реалізації принципів кримінального права України в умовах реформування	216
Агапова Каріна Вікторівна	
Характеристика особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у складі молодіжних угруповань	222
Радковська Ірина Сергіївна	
Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту за КК ФРН	227
Мустафаєва Анна Іванівна	
Кримінально-правова охорона ембріона в Україні	233
Нековаль Єгор Ігорович	
Кримінальна заборона посягань на виборчу систему: коротке порівняння вітчизняного та німецького досвіду	238
Рутковська Анастасія Русланівна	
Незаконне поводження зі зброєю та бойовими припасами в умовах російсько-української війни	243
Сидорець Вікторія Павлівна	
Судовий прецедент як джерело кримінального права	248
Момоток Микола Олександрович	
Кримінальне право у XXII столітті	251

Колодін Денис Олексійович

доцент, кандидат юридичних наук, доцент,
декан факультету цивільної
та господарської юстиції
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Наукова біографія

У 2010 році закінчив Інститут прокуратури та слідства Національного університету «Одеська юридична академія» та вступив до аспірантури на кафедру кримінального права. У 2014 році захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08: кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право на тему: «Кримінальна відповідальність за фальсифікацію підсумків голосування на виборах та референдумі». Є автором понад 60 наукових праць.

Наукові інтереси пов'язані з розробкою кримінально-правової охорони виборчої системи України.

**ПІДКУП ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРАКТИКА
У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ**

Виборча система як прямий механізм реалізації демократії в країні залежить від багатьох факторів, таких як обсяг виборчих прав учасників виборчих відносин, умов для їх належної та повної реалізації, а також механізму правової охорони, в тому числі заходами кримінального впливу, від посягань на такі правовідносини. Одним із самих поширених на території України кримінально-караних посягань на виборчі відносини є підкуп виборця чи іншого учасника виборчого процесу, за що передбачена кримінальна відповідальність нині чинною ст. 160 КК України.

У доктрині кримінального права категорія підкупу не знайшла свого однозначного визначення та викликає дискусії по і теперішній час. Так, окремі науковці зазначають, що «поняття підкупу як кримінально-каране діяння належно уніфіковане, а його законодавча дефініція не містить істотних розбіжностей у приватному

та публічному секторі» [1, с. 238]. Робиться припущення, що «підкуп – це родові поняття, яке правомірно ввести у науковий обіг на заміну поняттю «хабарництво» [2, с. 145].

Також, підкуп визначають у теорії кримінального права і як «спосіб підбурювання до кримінального правопорушення, зазначаючи, що підкуп – це надання або обіцянка надання особі матеріальної (надання грошей або майна, передача чи збереження прав на майно, звільнення від майнових зобов'язань) або іншої (допомога у працевлаштуванні, отриманні освіти, вирішення життєвих проблем, звільнення від кримінальної відповідальності тощо) вигоди у разі вчинення нею кримінального правопорушення» [3, с. 141].

Погоджуємося з позицією того, що «під підкупом теорією кримінального права запропоновано розуміти надання, пропозицію чи обіцянку надання особі матеріальної вигоди (надання грошей або майна, передача чи збереження прав на майно, звільнення від майнових зобов'язань) у разі вчинення нею кримінального правопорушення» [4, с. 103].

Слушно також зауважується, що «з урахуванням етимології слова «підкуповувати», а також у контексті використання відповідного терміну у диспозиціях статей Особливої частини КК України виокремлюють такі істотні ознаки цього поняття: підкуп вчиняється щодо фізичної особи; за допомогою підкупу застосовується вплив на особу, яку підкуповують; суб'єктом підкупу може бути лише фізична особа» [5, с. 357–358].

Чинний КК України норми, направлені на кримінально-правову охорону виборчої системи закріплює у Розділі V Особливої частини «Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина», серед яких міститься ст. 160 «Підкуп виборця, учасника референдуму, члена виборчої комісії або комісії з референдуму». Згідно дефініції зазначеної кримінальна відповідальність настає за вчинення «прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем, учасником референдуму, членом виборчої комісії або комісії з референдуму, офіційним спостерігачем для себе чи третьої особи неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав, прав на участь у референдумі».

Кримінальним законом встановлено, що прийняття пропозиції становить погодження особи з висловленням наміру надати таку вигоду, схвалення нею таких дій, її готовність до безпосереднього одержання зазначеної вигоди, а якщо разом з цим повідомляється

про час, місце, спосіб вчинення таких дій і особа демонструє свою згоду – має місце прийняття обіцянки неправомірної вигоди. Саме прийняття пропозиції чи обіцянки надати неправомірну вигоду може бути здійснене в будь-якій формі (конклюдентними діями, усно, письмово, телефоном тощо).

Поняття «обіцянка» означає добровільно дане зобов'язання зробити що-небудь [6, с. 43]. Прийняття особою обіцянки щодо надання їй неправомірної вигоди полягає у виявленні нею згоди (бажання) прийняти (одержати) таку вигоду у відповідь на висловлення особою, яка її обіцяє, наміру її надати з повідомленням про час, місце та спосіб надання такої вигоди та передбачає коригування суми, форми чи виду неправомірної вигоди [7, с. 12].

Взагалі, ознаками об'єктивної сторони даного кримінального правопорушення є наступні способи його вчинення: прийняття пропозиції, обіцянки або одержання виборцем, учасником референдуму для себе чи третьої особи неправомірної вигоди за вчинення чи невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним своїх виборчих прав, прав на участь у референдумі (ч. 1 ст. 160 КК України); пропозиція, обіцянка або надання виборцю чи учаснику референдуму, кандидату, члену виборчої комісії або комісії з референдуму неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права, права на участь у референдумі (ч. 2 ст. 160 КК України); надання виборцям, учасникам референдуму, юридичним особам неправомірної вигоди, що супроводжується передвиборною агітацією або агітацією з референдуму, згадуванням імені кандидата, назви політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах, або використанням зображення кандидата, символіки політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах (ч. 3 ст. 160 КК України).

Для підкупу характерне таке поняття як предмет неправомірної вигоди. У свою чергу, у під неправомірною вигодою у кримінальному праві України загально прийнято розуміти – «кошти або інше майно, переваги, пільги, послуги, нематеріальні активи, будь-які інші вигоди нематеріального чи негрошового характеру, які пропонують, обіцяють, надають або одержують без законних на те підстав» [8, с. 66–70].

Однак, у випадку підкупу у сфері виборчих правовідносин зміст неправомірної вигоди відрізняється, задля уникнення плутанини законодавець у примітці до ст. 160 КК України визначає, що «під неправомірною вигодою слід розуміти продукти харчування,

спиртні напої та тютюнові вироби, незалежно від їх вартості, а також грошові кошти, товари (крім матеріалів агітації, визначених законом), послуги, роботи, пільги, переваги, подарункові сертифікати, цінні папери, кредити, лотерейні білети, інші матеріальні та нематеріальні активи, вартість яких перевищує 0,06 неоподатковуваного мінімуму доходів громадян, які на безоплатних або на інших пільгових умовах пропонуються, обіцяються, надаються кандидатам, виборцям, учасникам референдуму або членам виборчої комісії, комісії з референдуму чи одержуються зазначеними особами».

Підтримуємо думку про те, що «криміналізація продажу виборцем власного голосу виконує функцію загальної превенції, викликаючи в громадян побоювання з приводу кримінальної відповідальності і тим самим здійснюючи профілактичний вплив на групи індіферентних й умовно лояльних виборців» [9, с. 151].

Тож варто зауважити, що матеріальне стимулювання виборців є однією з найбільш значущих проблем виборчого процесу. Негативні наслідки, яке несе це явище, впливають як в цілому на виборчий процес, так і на сприйняття народом його результатів. І, хоча, окремі факти підкупу виборців не можуть позначитися на результатах голосування загалом, дана деструктивна практика є настільки масовою та поширеною, що призводить до спотворення результатів виборів на певних ділянках, в точковій площині, що, цілісно це призводить до порушення ідеї демократії, реалізації виборчого процесу та встановлення істини волевиявлення виборців.

Список використаних джерел

1. Комісарчук Ю. А. Підкуп за кримінальним законодавством України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 4. С. 238.
2. Чернега Ю. Підкуп як родове поняття у кримінальному праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 144–149.
3. Абакумова Ю. В. Кримінально-правова оцінка способів підбурювання до злочину. *Вісник Запорізького університету. Юридичні науки*. 2010. № 1. С. 138–143.
4. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за редакцією М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ : Юридична думка, 2012. 1316 с.
5. Мельніченко М. Підкуп як суспільно небезпечне діяння у складі перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта, примушування їх до відмови від давання показань чи висновку (ст. 386 КК України). Протидія злочинності: теорія та практика. Збірник матеріалів V Міжвузівської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених.

- м. Київ, 18.10.2014. К. : Національна академія прокуратури України, 2013. С. 357–358.
6. Новий тлумачний словник української мови. У 4 т. / укл.: В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. Київ : Аконт, 1998. Т. 3. 912 с.
 7. Здреник І. В. Працівник правоохоронного органу як суб'єкт злочину : автореферат дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львівський державний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України. Київ, 2020. 20 с.
 8. Ус О. В. Провокація підкупу: аналіз складу злочину й питання кваліфікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. Вип. 16 (2). С. 66–70. <https://cutt.ly/LmJDN7Y>
 9. Грига М. А. Кримінальна відповідальність за підкуп виборця та учасника референдуму: міжнародний досвід. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 1 (114). С. 150–158.

Ключові слова: виборчі правовідносини, реалізація виборчого процесу, підкуп виборців, неправомірна вигода.

Key words: election legal relations, implementation of the election process, voter bribery, improper benefit.